

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İSTATİSTİK RAPORU

2023 Küresel Mal Ticareti

A. Mal Ticareti

- 2023 yılında küresel ihracat düştü; **gelişmekte olan ekonomilerde %6,2, gelişmiş ekonomilerde** ise %2,8 oranında ihracat düştü.
- **En büyük düşüşler** Yemen (-%63,7), Guam (-%57,7) ve Saint Pierre ve Miquelon (-%76,9) gibi küçük ekonomilerde yaşandı.
- Kuzey ekonomileri **13,3 trilyon \$**, Güney ekonomileri ise **10,5 trilyon \$** değerinde ihracat yaptı.
- Küresel ihracat değeri **%4,3** azaldı ancak COVID-19 öncesi seviyelerin üzerinde kaldı.
- **Afrika, %9,8** ile en büyük ihracat düşüşünü yaşarken, onu **Asya ve Okyanusya (%6,7)** takip etti.
- Gelişmekte olan ekonomilerin ticaret fazlası **2022'de 824 milyar \$ iken, 2023'te 654 milyar \$'a** düştü.

B. Ticaret Yapısı ve Ortakları

- ABD'nin Çin'den ithalatı **%20'den** fazla düştü.
- Avrupa ve Asya'da ticaretin **%50'den** fazlası bölge içi gerçekleşti.
- 2023'te Güney-Güney ticareti **5,7 trilyon \$** olup, **%7** oranında geriledi.
- **Gelişmekte olan ekonomiler** en fazla ihracatı **ABD'ye (1,7 trilyon \$)** ve **Çin'e (1,3 trilyon \$)** yaptı.

C. Ürün Bazında Ticaret

- Afrika ve Güney Amerika'nın ihracatı ağırlıklı olarak ham maddelerden oluşurken, Asya ve gelişmiş ekonomiler daha çok işlenmiş mal ihraç etti.
- 2023'te **Afrika ihracatının %76'sı ham madde** iken; bunun **%37'si yakıtlardan** oluştu.
- Küresel ihracat genel olarak düşerken, gıda ihracatı **%1,2** oranında arttı.
- Afrika, ithal ettiği işlenmiş malların dört katını ihraç etti.

D. Ticaret Göstergeleri

- 2024'ün ilk yarısında **gelişmekte olan ekonomilerin** ihracatı artarken, **gelişmiş ekonomilerin ihracatı** düştü.
- İşlenmiş malların ihracatı belirli ülkelerde yoğunlaşmışken, gıda ürünleri daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu görüldü.
- Batı Asya ve Kuzey Afrika, ihracatın en fazla belirli ürünlere yoğunlaştığı bölge oldu.

2023 Küresel Hizmet Ticareti

A. Hizmet Ticareti Genel Görünümü

- Hizmet ihracatının GSYİH içindeki yüksek payı, turizme bağımlılığı veya finans hizmetlerinde uzmanlaşmayı yansıtmaktadır.
- 2023'te hizmet ihracatının GSYİH'ye oranı en yüksek olan ülkeler: **Lüksemburg (%173), Makao (%127) ve Malta (%119)**.
- Küresel hizmet ihracatı **%8,3 artarak 7,9 trilyon \$'a ulaştı**.
- Uluslararası seyahat gelirleri **%34 arttı** ve **1,5 trilyon \$'ı aştı**.
- Taşımacılık hizmetleri ihracatı **%11 azaldı**.
- 2023 yılında hizmet ihracatı, küresel mal ve hizmet ihracatının **%26'sını** oluşturdu.

B. Bölgesel Hizmet Ticareti Eğilimleri

- 2023'te hizmet ihracatı tüm ekonomik gruplarda güçlü büyüme gösterdi (**%6,7 - %12,2** aralığında).
- Hizmet ithalatı Afrika'da sadece **%0,8** artarken, Asya ve Okyanusya'da **%11** yükseldi.
- Afrika ve Latin Amerika-Karayipler'de hizmet ihracatı ithalattan **daha hızlı büyüdü**.

C. En Büyük Hizmet İhracatçıları

- 2023'te en büyük hizmet ihracatçısı **ABD** oldu (**1 trilyon \$ ve küresel payını %13'ü**).
- Diğer büyük ihracatçılar: **Birleşik Krallık (584 milyar \$), Almanya (439 milyar \$), Çin (381 milyar \$)**.

- **Gelişmekte olan ekonomilerden** en büyük hizmet ihracatçıları **Asya'da** yer aldı ve bu ülkeler toplamda **küresel pazarın %17'sini** oluşturdu.

D. Hizmet Ticareti Kategorileri

- **En hızlı büyüyen hizmetler:** Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgi hizmetleri.
- **Turizm ve taşımacılık pandemiden etkilendi:**
  - 2018-2023 arasında **Asya'da telekomünikasyon ve bilgisayar hizmetleri %14 büyüdü.**
  - Uluslararası seyahat gelirleri **Afrika, Avrupa ve Latin Amerika-Karayipler'de toparlandı.**
  - **2023'te en büyük büyüme %34 ile seyahat hizmetlerinde görüldü.**
  - **Taşımacılık hizmetleri %11 düştü** (küresel ticaretin yavaşlaması nedeniyle).
  - Sigorta ve emeklilik hizmetleri **%18 arttı.**

E. Bölgesel Hizmet Ticareti Yapısı

- **Afrika ve Latin Amerika'da** hizmet ihracatının büyük bölümü taşımacılık ve turizm oluşturdu (**%62 ve %57**).
- **Asya'daki gelişmekte olan ekonomiler, bilgi yoğun hizmetlerde** paylarını artırdı (**%50'ye yakın**).
- **Gelişmiş ekonomilerde bilgi yoğun hizmetler hizmet ihracatının yaklaşık üçte ikisini oluşturdu.**

F. Dijital Hizmetlerin Yükselişi

- 2023'te gelişmekte olan ekonomilerden dijital hizmet ihracatı **%9 arttı.**
- Dijital olarak sunulabilen hizmetler **küresel hizmet ticaretinin %61'ini oluşturdu.**
- **Pandemi sonrası dijital ticaret büyümesi hızlandı:** 2021'den beri dijital olarak sunulan hizmetlerin payı **%95'e ulaştı** (pandemi öncesinde **%87 civarındaydı**).

Ekonomik Trendler

A. Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)

- 2023 yılında gelişmiş ekonomilerin çoğunda kişi başına düşen GSYİH 30.000 doların üzerindeyken, Afrika'daki gelişmekte olan ekonomilerin %40'ında bu değer 1.000 doların altında kaldı.
- Gelişmekte olan Amerika, Asya ve Okyanusya ekonomilerinin çoğunda ise kişi başına düşen üretim 3.000 doların üzerinde seyretti. Küresel ekonomik büyüme 2023'te %2,7'ye gerilerken, 2024 için %2,8 büyüme öngörülüyor. Gelişmiş ekonomilerde büyüme %1,7'ye düşerken, gelişmekte olan ülkelerde %4,1 seviyesinde kaldı.

B. Cari Hesap

- 2023 yılında Amerika, Afrika ve Güney/Güneydoğu Avrupa'daki birçok ekonomi cari açık verdi. Buna karşılık, Asya ve Okyanusya'daki çoğu ekonomi cari fazla kaydetti.
- En yüksek cari fazla Macao (%47), Kuveyt (%33) ve Singapur gibi ülkelerde görüldü. En büyük cari açıklar ise ABD (905 milyar \$), Birleşik Krallık (110 milyar \$) ve Türkiye'de (45 milyar \$) gerçekleşti.
- Gelişmekte olan ekonomilerin cari fazlası 2023'te 518 milyar dolara düştü. En az gelişmiş ülkelerin cari açığı 2023'te %2,5 seviyesine gerileyerek önceki yıllara kıyasla iyileşti.

C. Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY)

- 2023 yılında küresel doğrudan yabancı yatırım (DYY) akışları %2 düşerek 1,3 trilyon dolara geriledi.
- **Gelişmiş ülkelere gelen DYY**, %9 artarak 464 milyar dolara çıkarken, gelişmekte olan ülkelere gelen yatırım %7 düşerek 867 milyar dolara indi.
- Gelişmekte olan Asya'ya yapılan yatırımlar %8, Afrika'ya yapılan yatırımlar %3 düştü.
- ABD, Çin, Singapur ve Brezilya en fazla yatırım çeken ülkeler oldu. Asya ve Okyanusya, küresel DYY girişlerinin %47'sini alarak en büyük alıcı konumunu korudu.

D. Fiyatlar

- Emtia fiyatları, 2022'deki zirvenin ardından 2023'te düştü. UNCTAD Emtia Fiyat Endeksi'ne göre fiyatlar 2023'te yaklaşık **%24 azalarak** 2021 seviyelerine geri döndü. En büyük düşüş, %32,1 ile yakıt fiyatlarında yaşandı.
- Buna karşılık, gıda fiyatları sadece **%8,5** oranında geriledi. Yakıt dışındaki emtia fiyatları ise 2021-2023 döneminde genel olarak sabit kaldı.
- Mineraller, cevherler ve metallerin fiyatları 2023'te **%1,1 artarak** 2021'deki zirve seviyelerine yaklaştı.

Nüfus

A. Toplam ve Kentsel Nüfus

Nüfus Artışı: Afrika Büyüyor, Avrupa Duraklıyor

- 2023'te Hindistan, Çin'i geride bırakarak dünyanın en kalabalık ülkesi oldu.
- 46 ekonomide nüfus azaldı; en büyük düşüş **%8,4 ile Ukrayna'da** görüldü. Öte yandan, en yüksek nüfus artışı **%6,5 ile Umman'da** gerçekleşti.
- Bölgesel olarak Avrupa %0,2 oranında nüfus kaybederken, Afrika %2,3'lük büyüme ile en hızlı büyüyen kıta oldu ve bu eğilim 2050'ye kadar devam etmesi bekleniyor. Amerika, Asya ve Okyanusya'da ise nüfus artışı %0,4 ile %0,9 arasında değişecek.

Dünya Nüfus Artış Hızı 2050'ye Kadar Yarıya Düşecek

- 2023'te dünya nüfusu **%0,9 büyüdü**, ancak bu oran 2050'ye kadar yarıya inmesi bekleniyor. 1980'lerin sonlarından itibaren nüfus artış hızı azalmaya devam ediyor. COVID-19 pandemisi bu düşüşü hızlandırdı. Dünya nüfusunun 2037'de 9 milyarı aşması bekleniyor.

Gelişmekte Olan Ekonomilerde Hızlı Nüfus Artışı

- Son 25 yılda dünya nüfusu 2,1 milyar kişi arttı. Bu artışın büyük bölümü gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Asya ve Okyanusya'da (1,1 milyar) ve Afrika'da (0,7 milyar) gerçekleşti.
- 2023 itibarıyla her altı kişiden beşi gelişmekte olan ülkelerde yaşarken 2050'ye kadar Afrika'nın küresel nüfus içindeki payının %29'a çıkması, Asya ve Okyanusya'nın payının azalması bekleniyor.

Kentselleşme En Hızlı Gelişmekte Olan Ekonomilerde

- 2013'te dünya nüfusunun **%52,9'u şehirlerde** yaşarken, bu oran 2023'te %57,3'e çıktı. Gelişmiş ülkelerde **kentsel nüfus oranı %79,9** iken, gelişmekte olan ülkelerde **%52,8** oldu.
- En az gelişmiş ülkelerde bu oran **%36,4** seviyesinde kaldı. Asya ve Okyanusya'da kentleşme oranı **2013'te %44,6'dan 2023'te %51,1'e** yükseldi. Afrika'da da %4,7'lik bir artış görüldü.

B. Yaş Yapısı

Bağımlılık Oranları En Yüksek Afrika'da

- 2023'te dünya genelinde çalışma çağındaki her 100 kişi başına 54 çocuk veya yaşlı düşüyordu. En yüksek bağımlılık oranlarına sahip 30 ülkenin çoğu Afrika'daydı.
- Afrika'da çocuk bağımlılık oranı %69 seviyesindeyken, yüksek gelirli gelişmekte olan ekonomilerde bu oran %45 ile en düşüktü. Japonya gibi gelişmiş ülkelerde ise yaşlı nüfusun artışı nedeniyle bağımlılık oranları yükseliyor.

Çocuk Nüfusunun Payı Azalıyor

- 2023'te dünya nüfusunun %65'i çalışma çağındaki bireylerden oluşuyordu. 50 yıl önce bu oran %57'ydi. Çocuk nüfus oranı 1973'te %37 iken, 2023'te %25'e düştü. 2050'ye kadar yaşlı nüfusun oranının %16'ya çıkması bekleniyor.

Gelişmiş Ülkelerde Nüfus Yaşlanıyor

- Gelişmekte olan ülkelerde yaş piramidi geniş tabanlı ve genç nüfus ağırlıklıyken, gelişmiş ülkelerde 35-64 yaş grubu en büyük kesimi oluşturuyor.
- COVID-19 pandemisi sırasında doğum oranlarının düşmesi, 5 yaş altı çocukların sayısının azalmasına neden oldu. 2023'te 75 yaş üstü bireylerin %59'u kadın, çocukların %49'u kız çocuğuydu.

2024 Deniz Ticareti ve Taşımacılığı

A. Küresel Deniz Ticareti

- 2021'de Asya, küresel deniz ticaretinde lider konumunu sürdürdü.
- Dünyadaki yüklerin **%42'si** Asya limanlarından yüklendi, **%64'ü** ise Asya limanlarında boşaltıldı.
- Küresel deniz ticareti 2021'de **%3,2 büyüyerek 11 milyar tona** ulaştı ancak pandemi öncesi seviyelerin biraz altında kaldı.
- 2021'de yüklenen 8 milyar tonluk kuru yük, deniz ticaretinin yaklaşık %75'ini oluşturdu.
- Asya'daki gelişmekte olan ekonomiler, küresel deniz ticaretinin büyük bölümünü gerçekleştirdi; yüklenen malların %35'ini ve boşaltılan malların %50'sini oluşturdu.
- 2021'de gelişmekte olan ekonomiler 648 milyon tonluk deniz ticareti açığı verdi.

B. Ticaret Filosunun Durumu

- 2024 başında küresel ticaret filosu yaklaşık **109.000 gemiden** oluşuyor.
- Yunanistan, Çin ve Japonya, dünya taşıma kapasitesinin %41'ine sahip.
- Çin, Japonya ve Güney Kore en büyük gemi üreticileri.
- Hindistan, Bangladeş ve Pakistan, küresel gemi geri dönüşümünün %84'ünü gerçekleştiriyor.
- Dünya filosunun taşıma kapasitesi 2024 başında **2,4 milyar DWT***'ye ulaştı.
- Asya ve Avrupa, dünya gemi taşıma kapasitesinin %90'ına sahip.
- Yunanistan en büyük gemi sahibi ülke (**395 milyon DWT**), onu Çin (**310 milyon DWT**) ve Japonya (**242 milyon DWT**) takip ediyor.
- **Liberya**, dünyadaki en büyük gemi siciline sahip olup **408 milyon DWT** kapasiteyle lider konumda.

C. Deniz Taşımacılığı Göstergeleri

- 2024'ün ilk çeyreğinde birçok ülkede deniz taşımacılığı bağlantıları güçlendi.
- Çin, küresel deniz taşımacılığı ağlarına en iyi entegre olan ülke konumunda.

- 2022'de küresel konteyner liman hacmi **852 milyon TEU***'ya ulaştı, ancak büyüme oranı yavaşladı.
- 2022'de Asya ve Okyanusya'daki gelişmekte olan ekonomiler, küresel liman konteyner trafiğinin %59,5'ini gerçekleştirdi.

DWT (Deadweight Tonnage), bir geminin taşıyabileceği toplam ağırlığı ifade eden bir birimdir. Örneğin **10.000 DWT = Gemi, maksimum **10.000 ton** yük ve diğer ağırlıkları taşıyabilir anlamına gelir.*

*TEU (Twenty-foot Equivalent Unit - Yirmi Ayak Eşdeğer Birimi), konteyner gemilerinin taşıma kapasitesini ölçmek için kullanılan standart bir birimdir.

Rapora linkten ulaşabilirsiniz: <https://unctad.org/publication/handbook-statistics-2024>